

Umsögn Sálfræðingafélags Íslands um „Drög að stefnu um heilbrigðisþjónustu fyrir aldraða“ – Mál nr. 141/2021

Í skjalinu er bent á fjóra þætti sem ætlunin er að líta sérstaklega til við að móta stefnu fyrir heilbrigðisþjónustu fyrir aldraða. Þessir þættir eru:

- Heildarskipulag í þjónustu við aldraða og samþættingu hennar og þörf fyrir breytingar
- Þverfaglegt samstarf innan heilbrigðisþjónustunnar og félagslegar þjónustu
- Nýrra áskorana og viðfangsefna til framtíðar litið
- Breytingar á framkvæmd, skipulegi eða annarra breytinga sem felast í nýsköpun og þróun héraðs og í nágrannalöndum.

Heildarskipulag þjónustu.

Það er ljóst og kom skýrt fram á Heilbrigðisþingi 2021, sem haldið var nýverið, mikil þörf er á að endurskipuleggja heilbrigðisþjónustu eldra fólks. Skýra þarf verkferla og tryggja fullnægjandi framboð á þjónustu á öllum þremur stigum heilbrigðiskerfisins. Gæta þarf þess að fyrsta og annað stig hafi burði til að draga úr þörf á þjónustu á þriðja stigi og að annað og fyrsta stig ráði við að taka á móti þeim sem koma til baka eftir þjónustu á hætta stigi. Þá verður að samþætta þjónustu ríkis og sveitarfélaga.

Heildarskipulagið varðar ekki síður verkaskiptingu fagstétta og eins og fram kom á þinginu að verulega þarf að auka faglega þekkingu þeirra sem sinna öldruðu fólki.

Sálfræðingafélag Íslands leggur áherslu á að aukin fagleg þekking sé mikilvæg til hagsbóta fyrir aldraða skjólstæðinga til að viðhalda og auka hæfni og auka lífsgæði þeirra. Sálfræðilegar greiningar og sálfræðilegt mat veita mikilvægar upplýsingar um vanda eða skerðingar en einnig um styrkleika einstaklingsins. Ráðgjöf sem byggð er á slíkum niðurstöðum er því ekki síður nauðsynleg til að auka færni sjálfstraust starfsfólks Aukin fagleg þekking á einnig að koma aðstandendum til góða með því að þeir fái sem bestar upplýsingar um ástand aldraðra ættingja og auðvelda þannig umgengi og samveru. Í þessu sambandi leggur Sálfræðingafélag Íslands sérstaka áherslu á mikilvægi þess að sálfræðiþjónusta sé aðgengileg á öllum stigum heilbrigðiskerfisins.

Þverfaglegt samstarf innan heilbrigðisþjónustunnar og félagslegar þjónustu.

Sálfræðingafélag Íslands bendir á að til þess nútíma heilbrigðisþjónusta krefst þverfaglegs samstarfs. Sú þekking sem vísindin hafa fært okkur á þessari og síðustu öld er það

yfirgripsmikil til að nýta hana þarf samstarf allra fagstétta. Félagið vill benda á að til þessa hefur sálfræðileg þekking ekki verið nýtt sem skyldi í þjónustu við aldrað fólk.

Félagið vill benda á umsögn Pálma V. Jónssonar yfirlæknis, öldrunarlækningadeild Landspítala við skjalið „Virðing og reisn - drög að stefnu um heilbrigðisþjónustu við aldraða“ en umsögnin var birt á vef ráðuneytisins þegar boðað var til þingsins.

Pálmi bendi á að tæpleg 10% innlagna á 75 ára fólks og eldra sé vegna aukaverkana lyfja. Vitað er að hægt er að draga úr lyfjanotkun með sálfræðilegum aðferðum til að mynda er hægt draga úr óróleika og erfiðri hegðun með aðferðum sem sálfræðingar hafa beitt og þjálfað aðra til nota við meðferð annarra hópa.

Þá nefnir Pálmi að líkamlegt og vitrænt færnitap væri algengt. Það þarf ekki að nefna að þegar vitsmunaleg færni er metin hjá öðrum aldurshópum eru sálfræðileg próf grundvallar tæki til að meta vitsmunalega færni. Það sama ætti að eiga við um alla aldurshópa.

Hér ber ekki síst að nefna að taugasálfræðilegar greiningar sem ættu að vera aðgengilegri bæði á fyrsta og öðru stigi heilbrigðisþjónustu. Tap á vitsmunalegri færni veldur einstaklingum sjálfum og aðstandendum miklum kvíða og vanlíðan. Það er því mikilvægt að greina á sem nákvæmastan hátt hvaða færni hefur tapast en ekki síður að kortleggja færni sem er minna sködduð eða ósködduð og hægt að efla.

Depurð, kvíði og einmanaleiki eru mjög algengar hjá eldra fólki og sálfræðilegar aðferðir við greiningu og meðferð þessara kvilla byggja á niðurstöðum rannsókna í áratugi og hafa skilað mjög góðum árangri. Það hefur verið margsýnt fram á að hægt er að draga úr eða hætta notkun kvíðastillandi lyfja og þunglyndislyfja með sálfræðilegri meðferð. Með því að draga úr lyfjanotkun er hægt að bæta lífsgæði og draga úr aukaverkunum og neikvæðum milli verkunum við önnur lyf.

Nýjar áskoranir.

Með aukum lífslíkum er óhjákvæmilegt að ný viðhorf og nýjar kröfur eldra fólk verða til. Gera verður kröfu um að vísindalega þekking sé nýtt með það fyrir augum að eldra fólk geti haldið svipuðum lífsstíl og það hefur haft eins lengi og hægt er. Snemmtæk ígrip geta seinkað alvarlegum veikindum og dregið úr skerðingu lífsgæða og kostnaðar bæði fyrir einstaklingana sjálfa og samfélagið. Í þessu samhengi vill félagið leggja áherslu á sálfræðilega þekkingu á sviði greininga, meðferðaleiða og síðast en ekki síst benda á mikilvægi rannsókna á sviði t.d. taugasálfræði.

Fjöldi fólks yfir 65 ára aldur mun aukast á komandi árum og þekking á þeim sjúkdómum sem fylgja elli, greiningu þeirra og meðferðarleiða, hefur aukist og á eftir að aukast á komandi árum. Til þess mæta þessum nýju áskorunum þarf samstarf allra heilbrigðisstétta.

Breytingar á framkvæmd, skipulegi eða annarra breytinga sem felast í nýsköpun og þróun héraðs og í nágrannalöndum.

Efla þarf rannsóknir sviði öldrunarsálfræði og til þess að það geti orðið er nauðsynlegt að styðja stöðlun og aðlögun greiningartækja til notkunar hér á landi. Þetta þarf að gera í samvinnu við sálfræðideildir við íslenska háskóla.

Þá vill félagið benda á að eins og sakir standa er sálfræðipjónusta fyrir eldra fólk nánast eingöngu á finna í sjúkrahúsum og á einkastofum þar sem þjónustan er ekki niðurgreidd. Engin slík þjónusta er á hjúkrunarheimilum og mjög takmörkuð þjónusta hjá heilsugæslu.

Sálfræðingafélag Íslands lýsir sig reiðubúið til að koma að frekari vinnu að þessum málum í samvinnu við ráðuneytið.

Fh. Sálfræðingafélags Íslands

Sólveig Ásgrímsdóttir

Sálfræðingur

31. ágúst 2021

Tryggvi Guðjón Ingason

Formaður Sálfræðingafélags Íslands